

Електронно-документальна комунікація сучасного університету: тенденції розвитку

Розглядаються тенденції розвитку електронно-документальної комунікації сучасного університету. Аналізуються документальні канали та потоки, що утворюються в комунікаційному процесі внаслідок впровадження нових інформаційних та інтернет-технологій в освітній процес сучасного університету. Визначається місце університетського веб-сайту в електронно-документальній комунікації сучасного вищого навчального закладу, як нового виду навчального електронного документа.

Ключові слова: електронно-документальна комунікація сучасного університету, документальні потоки, документальні канали, документальна комунікація, електронна комунікація, електронні документи, веб-сайт університету.

Соціально-комунікативна діяльність є основною умовою існування та розвитку суспільства, оскільки інтелектуальна еволюція людства, розвиток виробництва, збагачення соціальної пам'яті, нові досягнення матеріального та духовного життя неможливі без спілкування, обміну інформацією між індивідами. На сучасному етапі розвитку суспільства дослідники соціогенезу довели, що соціальна комунікація — це глибинний базис матеріального виробництва та необхідний фактор прогресу будь-якого виду суспільного устрою.

Найважливішою підсистемою соціальних комунікацій є документальна комунікація (ДК), яка являє собою процеси та засоби обміну інформацією в суспільстві за допомогою документів. Документ є засобом передавання інформації, якщо його розглядати як елемент комунікаційного процесу в цілому, або джерелом інформації (комунікантом), якщо його розглядати з позиції реципієнта [14].

Документально-комунікаційна система обслуговує всі без винятку сфери людської діяльності, зокрема й освітню галузь, й увірала цілий ряд спеціально створених суспільних інститутів: редакційно-видавничі справи, науково-інформаційна, освітня та бібліографічна діяльність тощо. Сформовані відповідні документальні структури (соціальні інститути): бібліотеки, інформаційні центри, редакції газет і журналів, видавництва, архіви тощо.

Метою статті є вивчення тенденцій розвитку електронно-документальної комунікації сучасного університету з урахуванням електронних документів, зокрема таких, як веб-сайт вишу.

Щодо трактування ДК, то існує декілька наукових підходів. Ю. Столяров сформулював закон документаційного супроводу соціальних комунікацій, суть якого полягає в тому, що кожна соціальна комунікація обов'язково опосередковується документом, і всі соціальні інститути за своєю сутністю є документальними, оскільки кожен із них зайнятий або виробництвом, або транспортуванням, або одержанням, опрацюванням та зберіганням документа, наданням його користувачам тощо [14]. Наприклад, органи державної влади — це соціальний інститут із вироблення законодавчих документів, банки — також суто документаційна інституція, оскільки вся їхня фінансова діяльність супроводжується документально, університети — так само соціальні інститути, освітня діяльність яких нерозривно пов'язана із виробництвом навчальної документації у процесі їхнього функціонування.

Функціонування ДК передбачає постійний рух документів комунікаційними каналами від комуніканта (створювача документованої інформації) до реципієнта (споживача цієї документованої інформації). А. Соляник вивчає основні складові документальної комунікації — документальні по-

токи та масиви. Вченою з документознавчих позицій узагальнено теоретичні знання про особливості документальних потоків та масивів як штучно створеної підсистеми документальних комунікацій суспільства, розглянуто сутність, ознаки, властивості та структуру ДП та ДМ, закономірності їх розвитку, методи аналізу та оцінки [13].

За А. Соколовим, документальна комунікація відповідає елементарній схемі комунікаційної діяльності тільки у випадку безпосереднього листування між комунікантом та реципієнтом [12]. На думку науковця, поява пошти означає підключення до комунікації посередницької ланки. Якщо комунікант використовує видавничі служби для публікації свого твору, а реципієнт звертається до книгарні або бібліотеки, щоб отримати цей твір, у цьому випадку необхідні спеціальні посередницькі служби, за А. Соколовим — соціально-комунікаційні інститути (СКІ), які мають професійні кадри та матеріально-технічні засоби. До складу документаційно-комунікаційної системи (ДОКС) науковець відносить інститути документальної комунікації та документальні канали [12]. Окрім документальної комунікації, А. Соколов виділяє електронну комунікацію та окремо визначає Інтернет як глобальну соціально-комунікативну комп'ютерну мережу, призначену для задоволення особистісних та групових комунікаційних потреб за рахунок використання телекомунікаційних технологій. Враховуючи це, науковець зазначає, що всі функції документальної комунікації можуть так само або і краще виконуватися електронною комунікацією [12], що ми і спостерігаємо нині, у час прогресивних інформаційних технологій, але електронна комунікація сьогодні не може повністю відмінити документальну, вони взаємодоповнюють одна одну.

Аналізуючи зміст електронної комунікації, запропонованої А. Соколовим, Г. Швецова-Водка зазначає, що змінюється лише форма зберігання та розповсюдження документованої інформації: замість паперового носія використовуються електронні, але і паперова форма не зникає: електронні документи у разі потреби легко переводяться на паперову основу [16]. Таким чином, електронна комунікація передбачає використання електронно-обчислювальної техніки та сучасних засобів зв'язку, що перетворюють повідомлення у машинозчитувану форму, при цьому повідомлення за необхідності можна оформити як документ, тобто зберегти його у незмінній формі в пам'яті комп'ютера або на окремому машинозчитуваному носії. З цього Г. Швецова-Водка робить висновок про те, що через комп'ютер також відбувається передача інформації від людини-комуніканта до людини-реципієнта, як через усне повідомлення або документ на папері, тобто комп'ютери — це лише технічні пристрої для запису, зберігання та пошуку інформації, застосування яких змінює способи запису, створення та зберігання документів, їхню фізичну (матеріальну) форму, доступ та використання [16].

Дослідженню електронної комунікації як специфічного об'єкта спеціального наукового дослідження присвятили свої роботи такі науковці: Н. Луман [7], М. Кастельс [4], М. Маклюєн [8], Дж. Семпсі [11], Ю. Хабермас [15], У. Еко [18], В. Михайлов, С. Михайлов [9] та багато інших сучасних дослідників. У їхніх роботах соціум представлений як світ спілкування, в якому нові інформаційні технології стають одним із найважливіших інструментів орієнтації людини в світі та взаємодії людей між собою.

Узагальнюючи та інтерпретуючи результати відомих дослідників, В. Михайлов та С. Михайлов виділяють декілька характерних особливостей електронної комунікації,

які стають все помітнішими на сучасному етапі розвитку суспільства, це: віртуальність, інтерактивність, гіпертекстуальність, глобальність, креативність, анонімність, мозаїчність [9].

Говорячи про електронну комунікацію, варто зазначити, що бурхливий розвиток нових інформаційно-комунікативних технологій став передумовою для створення принципово нових моделей комунікації, зокрема з використанням Інтернету та мобільного зв'язку. В. Бебик в електронній комунікації виділяє такі комунікаційні канали: звукозапис, телефон, радіо, відео, телебачення, кіно, мультимедіа, поліграфія, телеграф, фотографія, мобільний зв'язок, Інтернет, електронна пошта, фототелеграф (телефакс) [1]. На основі цього науковець виокремлює два види інтернет-співтовариств: 1) інтернет-співтовариства, спільна діяльність і взаємодія яких відбувається тільки в межах Інтернету, тобто — суто віртуальне співтовариство спілкування у віддаленому режимі; 2) інтернет-співтовариства, які поєднують спільну діяльність і взаємодію на основі використання комунікації у режимі віддаленого доступу та поза мережею. Дослідник зазначає, що суто віртуальна комунікація у режимі віддаленого доступу є недостатньою, щоб співтовариство було стабільним, струкутурованим тощо. Спілкування в інтернет-співтоваристві може здійснюватися на професійній основі або спільності інтересів в іншій сфері (хобі, комп'ютерні ігри, змагання тощо). Особливостями таких інтернет-співтовариств є: масова інтерактивність, загальнодоступність, зберігання результатів комунікації, інтегрованість, оперативність комунікації, загальний єдиний простір комунікації [1].

На думку автора статті, такими самими перевагами та особливостями наділений веб-сайт університету. Отже, підсумовуючи вивчений матеріал, можна констатувати: із розвитком новітніх інформаційних технологій, зокрема, Інтернету, в сучасному університеті існують документи не лише на традиційних носіях, а й в електронній формі, у тому числі веб-сайти університетів, і документи передаються в процесі комунікації за допомогою електронних засобів комунікації, за рахунок чого чітка межа між документальною та електронною комунікацією в університеті, як соціальному інституті, поступово зникає, тому, вважаємо, варто говорити про *електронно-документальну комунікацію* сучасного університету.

Теза про електронно-документальну комунікацію підтверджується тим фактом, що на сьогодні існують тенденції глобального розповсюдження документів. Уся набута в процесі вивчення тих чи інших явищ, об'єктів та предметів інформація фіксується на машинозчитуваних носіях, вивчається та доповнюється науковцями і спеціалістами, що, в свою чергу, зумовлює постійний приріст опублікованих, неопублікованих документів та документів, що не публікуються, а також у зв'язку з подальшим розвитком інформаційних технологій великої кількості електронних документів, у тому числі таких нових комплексних перспективних електронних документів, як веб-сайти університетів, що містять значний обсяг менш масштабних документів в електронній формі. Також поширенню середовища функціонування ДК сприяє інформатизація суспільства, яка на сучасному етапі розвитку охоплює всі сфери та галузі суспільного життя: освіту, науку, культуру, мистецтво, управління, політику, економіку тощо, що, в свою чергу, породжує постійно зростаючу кількість навчальної, наукової, управлінської, економічної та іншої документації як на традиційних носіях, так і в електронній формі, оскільки впровадження новітніх інформаційних технологій, удосконалення засобів і способів документування та передавання інформації постійно розширює документальне середовище і, як наслідок, збагачує вже існуючі документальні ресурси сучасного суспільства.

А як відомо, ефективність управління установами та організаціями, зокрема університетами, не в останню чергу залежить від коректного вирішення завдань оперативного та якісного формування електронних документів, контролю виготовлення, а також продуманої організації їхнього збереження, пошуку та використання. Електронний документ як носій інформації виступає в якості обов'язкового елемента внутрішньої та зовнішньої організації університету, забезпечуючи його внутрішню і зовнішню комунікацію. Інформація

є основою для прийняття організаційних рішень, слугує засобом їхнього виконання та джерелом для узагальнення, матеріалом для довідково-пошукової роботи, а також джерелом комунікації.

Таким чином, головною особливістю розвитку сучасного університету є розвиток його комунікаційного потенціалу за допомогою нових інформаційних технологій та можливостей мережі Інтернет, тому вищі навчальні заклади, інтегруючись у світовий інформаційний простір, не можуть успішно функціонувати та бути конкурентоспроможними, не просуваючи свої освітні продукти та послуги в міжнародному інформаційно-мережному середовищі. Від цього залежить досягнення освітньої мети стратегії керування університетом, у якому комунікація посідає одне з найважливіших місць у зв'язку з розвитком інформаційно-комунікативних та інтернет-технологій. Головними засобами освітніх комунікацій стають нові форми електронної документації. Дослідження форм, змісту та засобів формування і функціонування електронної навчальної документації університету є актуальною темою у сфері не тільки електронного документознавства, а й інформатизації освітнього процесу.

В умовах інформатизації суспільства вже недостатньо використовувати лише традиційні (паперові) форми навчальної документації, крім того, її застосування призводить до певних проблем: університети вже не задовольняє робота тільки з паперовими документами, враховуючи експоненціальне зростання обсягу інформації й документів; зниження ефективності роботи фахівців при пошуку необхідних документів; складність формування та редагування текстів навчальних документів в умовах постійного оновлення знань; неможливість аудіо- та відеоефектів у паперових документах; обмеження можливостей передавання інформації та знань часовими, територіальними й географічними рамками; велика площа зберігання документації тощо.

Створення різних форм електронної документації в університеті зумовлено як означеними чинниками, так і іншими: вплив процесів глобалізації та інформатизації на освітню сферу; необхідність налагодженої системи комунікації як безпосередньо в університеті, так і із зовнішнім його середовищем; необхідність відображення особливостей організаційної культури університету та основних напрямів його діяльності; надання регламентованого доступу користувачам до навчальних та наукових матеріалів в електронній формі; публікація праць учених із наданням доступу певним категоріям користувачів (студенти, аспіранти, докторанти, професорсько-викладацький штат); організація міжнародних контактів; обмін знаннями.

У "Проекті концепції розвитку документознавства в Україні" С. Кулешов зазначає, що стосовно питання аналізу співвідношення та перспектив розвитку традиційної та електронної документації (їхніх систем, потоків, комунікацій) є певні загальні оцінки подальшої еволюції традиційних та електронних комунікацій у контексті побудови автоматизованих інформаційно-аналітичних систем. А от щодо документознавства ґрунтовних досліджень у цьому плані фактично немає [5]. Електронна документація університету формується за загальними та правилами й стандартами, що визначаються діяльністю університету, напрямом та профілем навчання, формальними та змістовними нормативними вимогами до будь-якого документа, й електронного зокрема. Специфіка електронної документації університету визначається діяльністю самого університету, тобто його навчальною функцією, а також його напрямом та профілем навчання. Як ми знаємо, усі університети об'єднує те, що вони провадять навчальну, наукову, методичну та виховну роботу, це обумовлює основні види електронної документації закладу. Зокрема у проекті концепції щодо цього зазначено, що створення уніфікованих форм електронних документів є перспективним видом документознавства, порубіжним з інформатикою та застосуванням нових інформаційних технологій [5].

Також у проекті концепції визначаються питання, пов'язані з опрацюванням практичних проблем створення електронних документів (комплекс технічного, технологічного,

програмного, лінгвістичного забезпечення у зв'язку з традиційною технологією діловодства). С. Кулешов зазначає: цей напрям досліджень настільки поширений та проблемний, що заслуговує на окремий розгляд як перспективний і як самостійний у майбутньому вид документознавства — електронний. Дослідники електронної документації концентрують увагу на загальних проблемах створення, функціонування, зберігання електронних документів в установі та передавання їх на постійне зберігання в державний архів. Водночас не виключається, що електронне документознавство впливатиме на "паперове", оскільки паперові та електронні документи у загальному документообігу в установі, зокрема в університеті, використовуватимуться ще тривалий час. На думку С. Кулешова, особливо значущими нині є дослідження феномену інтернет-документа — своєрідного засобу соціальної комунікації й інформаційного ресурсу суспільства [5].

Нині більшість університетів має офіційне представництво в мережі Інтернет — офіційні веб-сайти — де розміщена не тільки інформація загального ознайомчого характеру, а й електронні версії навчальних посібників, методичні матеріали, контрольні завдання або самостійні електронні навчальні документи та інше. Веб-сайт університету — це своєрідний електронний навчальний документ, що представляє університет в інформаційно-освітньому інтернет-середовищі та поєднує у собі перераховані вже згадані електронні документи, тобто веб-сайт можна розцінювати як перспективний узагальнюючий, комплексний навчальний електронний документ [17]. Таким чином, електронно-документальна комунікація університету є підсистемою соціальної комунікації, що відбувається в сучасному суспільстві. Електронно-документальна комунікація університету — це комунікація, яка опосередкована документом (електронним документом), побудована на обміні документами (електронними документами) між двома або більше учасниками комунікаційного процесу. Документ (електронний документ) виникає та існує в документально-комунікаційному процесі, який відбувається у сучасному університеті, тобто в такій комунікації, в якій каналами комунікації за допомогою сучасних комунікаційних засобів від одного суб'єкта (відправника) до іншого (отримувача) передається інформація, що зафіксована в цьому документі. Як зазначає Г. Швецова-Водка, документ використовується в соціальній комунікації як єдиний канал комунікації та соціальної інформації, що передається [16].

Цільове призначення електронно-документальної комунікації університету на сучасному етапі розвитку суспільства полягає у: забезпеченні творчо обдарованим членам суспільства можливості включення своїх творів у документовану соціальну пам'ять; зберіганні документованої соціальної пам'яті як матеріалізованої частини культурної спадщини суспільства; забезпеченні суспільного використання матеріалізованої та документованої частини культурної спадщини в інтересах суспільства [12]. Таким чином, у структурі електронно-документальної комунікації сучасного університету виділяються: документальні потоки та документальні канали.

Вся навчальна діяльність університету супроводжується документально, фіксується в офіційних документах. Тобто, вищий навчальний заклад являє собою документальну систему (ДС), якщо розглядати його з комунікаційної точки зору. Документальні потоки (ДП), що циркулюють у суспільстві, проходять через ДС та створюють там постійні або тимчасові сукупності документів. Тимчасові сукупності документів, що підлягають подальшому трансформуванню — це документальні масиви (ДМ). Стаціонарні систематизовані, споряджені довідково-пошуковим апаратом сукупності документів, що комплектуються відповідно до завдань документальної системи з обслуговування користувачів документованою інформацією — це документальні фонди (ДФ) [6]. Університет як ДС має і документальні масиви, і документальні фонди. Це структурована система відділів, кожен із яких, у свою чергу, є організованою системою. До складу університету входять відділи, що мають справу безпосередньо з документальними масивами (відділ кадрів, канцелярія, бухгалтерія тощо), та відділи, в яких ство-

рюються документальні фонди (бібліотека, довідково-інформаційний відділ тощо). А документальні потоки, масиви та фонди утворюють документальні ресурси (ДР), що є сукупністю документів, яка слугує засобом або об'єктом документообігу чи поповнення документального фонду та яка підготовлена для ефективного використання членами суспільства [6, 13]. Університет як самостійна документальна система виробляє документальні ресурси, які, в свою чергу, забезпечують збирання, опрацювання, зберігання, пошук та використання документованої інформації.

Таким чином, усі напрями та функції сучасного університету підтримуються і супроводжуються відповідними документопотоками, які в сукупності створюють важливу дієву ланку документальної комунікації освітнього закладу.

Як відомо, всі документи будь-якої установи поділяють на документопотоки: вхідні/вихідні, внутрішні/зовнішні [2]. Документацію, що використовується в діяльності університету, за різними ознаками класифікації можна розділити на внутрішню та зовнішню, вхідну та вихідну, опубліковану, неопубліковану та ту, яка не публікується і виділяється в межах неопублікованої, та, у зв'язку з появою нових інформаційних технологій, — мережну та немережну. Якщо розглядати окремо навчальну документацію університету, більша її частина створюється та має чинність у межах певного вищого навчального закладу. Тобто кожен із них на базі загальноприйнятих норм зі складання навчальних документів та з урахуванням своєї профільної специфіки створює власну навчальну документацію. Її можна так само розділити на певні документопотоки, що дає можливість глибокого аналізу цього пласта документів та визначення того, які саме документопотоки та види документів домінують у системі навчальної документації сучасного університету. З цією метою відібрані певні ознаки класифікації найзначущіших документів саме щодо навчальної документації вишу, з урахуванням загальних вимог до розподілу документів на документопотоки, розвитком його нових інформаційних технологій та освітньої специфіки. Таким чином, було обрано чотири найважливіші, на наш погляд, ознаки класифікації, а саме: місце виникнення, напрям, ступінь надання відомостей, технологія доступу документів.

За місцем виникнення навчальна документація університету поділяється на внутрішні та зовнішні документи¹. До внутрішніх належать документи, що мають чинність лише в самому університеті. До зовнішніх належать ті документи, які є результатом його спілкування з іншими установами чи організаціями.

За напрямом навчальні документи поділяють на вхідні та вихідні². Згідно ДСТУ 2732:2004 вихідний документ — службовий документ, який надсилають іншій юридичній чи фізичній особі, а вхідний документ — службовий документ, що надійшов до установи, тобто до університету.

За ступенем надання відомостей документи поділяють на опубліковані та неопубліковані і в межах неопублікованих документів виділяються документи, що не публікуються, призначені для одноразового використання [6].

Електронні навчальні документи мають свої аналогічні ознаки класифікації. Тому за технологією доступу виділяють: мережний (інтернет-, інтранет-документ) та немережний документ³. Мережний документ є доступним потенційно необмеженому колу користувачів через телекомунікаційні мережі; немережний — не призначений для передачі по телекомунікаційних мережах. Інтернет-документи — документи, розташовані в Інтернеті (не тільки у веб) і доступні потенційно необмеженому колу користувачів, та документи локальних мереж (відомчих, корпоративних, установчих),

¹ Глушик С. В. Сучасні ділові папери : навч. посіб. для вищ. та серед. спец. навч. закл. / С. В. Глушик, О. В. Дияк, С. В. Шевчук. — 4-ге вид., переробл. і доповн. — К. : А.С.К., 2002. — 398 с.

² Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять : ДСТУ 2732:2004. — [Чинний від 2004—05—28]. — К., 2005. — 32 с. — (Національний стандарт України).

³ Елтина Е. Ю. Классификация электронных документов / Е. Ю. Елтина // Библиотекосведение. — 2007. — № 5. — С. 54—60.

доступні тільки користувачам цих мереж. Локалізовані знаходяться на одному комп'ютері, сервері, а до розподілених документів належать документи, частини яких зберігаються на різних комп'ютерах (серверах), але єдиний інтерфейс дає змогу кінцевому користувачу сприймати їх як ціле (деякі мережні наукові журнали). Багатокористувацькі мережі дають можливість доступу з будь-якої кількості комп'ютерів, а однокористувацькі — доступ лише з одного.

О. Єлісіна класифікує електронні документи й за такою ознакою, як характер їхнього обігу, і поділяє їх на такі види: опубліковані (видання, депонування (реєстрація), розміщення в Інтернеті без реєстрації як ЗМІ), неопубліковані. Опублікованими є ті електронні документи, які пройшли редакційно-видавниче опрацювання, видані будь-яким накладом на зовнішніх носіях або шляхом розміщення в Інтернеті

на сайтах, зареєстрованих в установленому порядку як засоби масової інформації (ЗМІ), депоновані (зареєстровані в спеціальних установах), розміщені в Інтернеті без реєстрації як ЗМІ. О. Єлісіна зазначає, що на сьогодні більшість неопублікованих документів оцифровані та розміщені в мережі, тобто їх можна вважати опублікованими документами [3]. Цю ознаку класифікації, на наш погляд, можна синтезувати із такою, як ступінь надання відомостей, оскільки ми інтегровано розглядаємо як друковані, так й електронні навчальні документи, а саме за цими двома ознаками різні вчені виділяють аналогічні види документів.

Окресливши, таким чином, для себе критерії пошуку, визначивши найважливіші ознаки класифікації документів, розглянемо основні документопотоки системи навчальної документації сучасного університету (див. табл. 1).

Таблиця 1

Документопотоки та види навчальної документації сучасного університету

Ч. ч.	Блоки ⁴ Ознаки	Навчально-організаційна	Програмно-методична	Навчально-методична	Навчальна (освітня)	Навчально-дослідна	Навчально-допоміжна	Навчально-контрольна
		внутрішні	внутрішні	внутрішні	внутрішні зовнішні	внутрішні зовнішні	внутрішні зовнішні	внутрішні зовнішні
1.	За місцем виникнення	внутрішні	внутрішні	внутрішні	внутрішні зовнішні	внутрішні зовнішні	внутрішні зовнішні	внутрішні зовнішні
2.	За напрямом	—	—	—	вхідні вихідні	вхідні вихідні	вхідні вихідні	—
3.	За ступенем надання відомостей (характером обігу)	опубліковані ті, що не публікуються	опубліковані ті, що не публікуються	опубліковані ті, що не публікуються	опубліковані	опубліковані ті, що не публікуються	опубліковані ті, що не публікуються	опубліковані ті, що не публікуються
4.	За технологією доступу	мережні немережні	мережні немережні	мережні немережні	мережні немережні	мережні немережні	мережні немережні	мережні немережні

Щоб визначити домінуючі документопотоки навчальних документів, прорахуємо кількісний відсоток кожного виду в системі навчальної документації сучасного університету. Для цього приймемо за сто відсотків сім блоків навчальних документів та отримаємо узагальнену формулу розрахунку: $\text{документопотік} = (\text{кількість документопотоків} \times 100\%) / 7 \text{ блоків}$. Виходячи з такого розрахунку, отримаємо результати (див. табл. 2).

Таблиця 2

Кількісні відсотки документопотоків в системі навчальної документації сучасного університету

Документопотік	Кількість у % (округлення до цілих)
Внутрішні	100
Зовнішні	57
Вхідні	43
Вихідні	43
Опубліковані	100
Ті, що не публікуються	86
Мережні	100
Немережні	100

Таким чином, домінуючими є потоки внутрішніх, опублікованих, мережних, немережних документів, а також тих, що не публікуються. Домінування мережних та немережних документів свідчить про інтенсивне впровадження та використання електронних навчальних документів, що, в свою чергу, засвідчує зростання тенденції до впровадження нових інформаційних технологій у навчальний процес, зокрема інтернет-технологій.

⁴ Блоки навчальної документації запропоновані автором статті в результаті спроби розробити оптимальну класифікацію навчальних документів університету як теоретичну основу для оптимізації документального забезпечення його освітньої діяльності. Див.: Шелестова А. М. Навчальна документація сучасного університету: особливості класифікації / А. М. Шелестова // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. — Х., 2009. — Вип. 28. — С. 77—86.

Головними електронно-документальними каналами сучасного університету є:

- канали опублікованих документів, призначених для широкого суспільного використання та розповсюджених з цією метою поліграфічними засобами, якщо це документи у паперовій формі, а якщо це опубліковані електронні документи, які пройшли редакційно-видавниче опрацювання, то вони видані певним накладом на зовнішніх носіях або шляхом розміщення в Інтернеті на веб-сайтах університетів, зареєстрованих в установленому порядку⁵;
- канали неопублікованих (у тому числі тих, що не публікуються) документів, що являють собою рукописи, машинописи, графіку, живопис, електронні документи, не розміщені в Інтернеті та не розраховані на широке розповсюдження.

На думку автора статті, у відповідності до документопотоків університету також можна виділити такі документальні канали електронно-документальної комунікації сучасного вишу:

- канали внутрішніх документів, що забезпечують циркуляцію документів безпосередньо в університеті;
- канали зовнішніх документів, що забезпечують обмін документами університету з іншими установами чи організаціями;
- канали вхідних документів, що забезпечують надходження документів до університету із зовнішнього середовища, тобто від інших установ чи організацій;
- канали вихідних документів, що забезпечують надсилання документів університетом іншим установам та організаціям, тобто у зовнішнє середовище;
- канали мережних документів, що забезпечують доступ до документів потенційно необмеженому колу користувачів через телекомунікаційні мережі;
- канали немережних документів, що забезпечують доступ до документів, не призначених для передачі по телекомунікаційних мережах.

⁵ Поняття опублікованого електронного документа запропоновано О. Єлісіною та приймається автором статті. Див.: Єлісіна Е. Ю. Класифікація електронних документів / Е. Ю. Єлісіна // Библиотечное ведение. — 2007. — № 5. — С. 54—60.

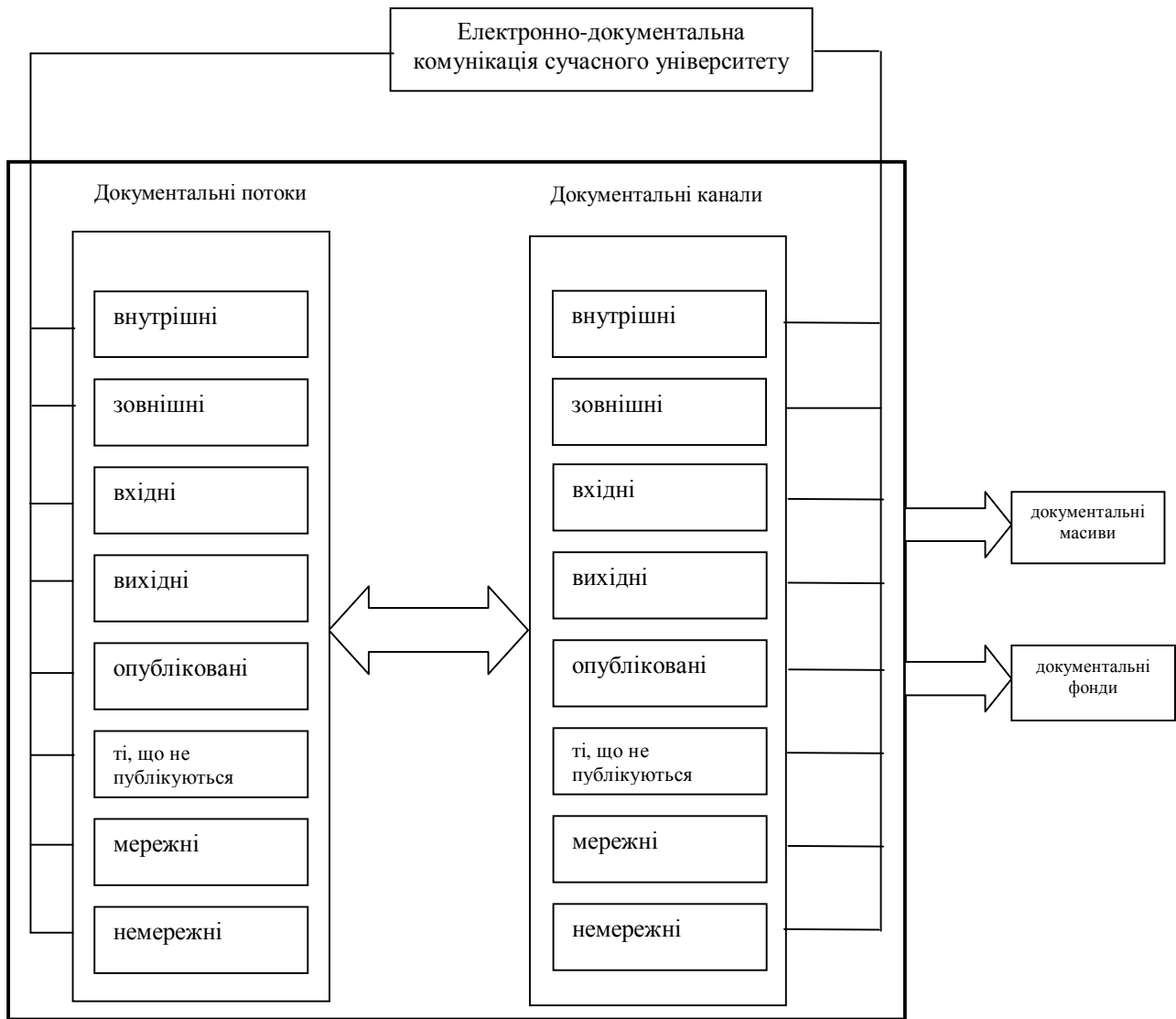

Рис. 1. Схема електронно-документальної комунікації сучасного університету

Таким чином, ми визначили, що головними складовими електронно-документальної комунікації сучасного університету є документальні потоки та документальні канали, по яких і відбувається циркуляція цих потоків з подальшим утворенням документальних масивів і фондів. Окрім цього, електронно-документальна комунікація університету як соціального інституту відбувається як безпосередньо в ньому, так і на рівні взаємодії із зовнішнім оточенням. Схематично електронно-документальна комунікація сучасного університету може мати такий вигляд, як показано на рис. 1.

На основі вивчення основних складових документальної та електронної комунікації й особливостей соціальної комунікації, зумовлених розвитком нових інформаційних та інтернет-технологій, електронно-документальну комунікацію сучасного університету варто розглядати як комунікацію, що опосередкована навчальним документом, у тому числі й електронним, побудована на обміні навчальних документів (електронних навчальних документів), які утворюють документальні потоки, що рухаються по комунікаційних каналах під час комунікаційного процесу, який відбувається в сучасному університеті.

Окрім цього, існують два рівні електронно-документальної комунікації університету:

- первинно-документальний рівень, де представлені документи суспільного використання з відповідними каналами (в університеті — це освітянська діяльність);
- вторинно-документальний або документографічний рівень, на якому представлені неопубліковані біб-

ліографічні матеріали, бази машинозчитуваних даних, бібліографічні видання (канал рукописів, поліграфічний канал, канал машинозчитуваних документів).

Таким чином, підбиваючи підсумок, можна виділити певні тенденції розвитку електронно-документальної комунікації сучасного університету, до головних із них належать: процеси електронізації університетських документів, документопотоків та комунікаційних каналів; активне використання особливого виду навчального документу — веб-сайту університету; забезпечення багатосторонньої комунікації, інтерактивності, інтегрованості та оперативності електронно-документальної комунікації сучасного університету завдяки застосуванню нових інформаційних та інтернет-технологій, зокрема веб-сайтів університетів; зменшення витрат на підтримку комунікаційного процесу, підвищення ефективності та доступності його результатів не тільки для членів університету, а й для суспільства загалом.

Список використаної літератури

1. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз : монографія / В. М. Бебик. — К. : МАУП, 2005. — 440 с.
2. Глушик С. В. Сучасні ділові папери: навч. посіб. для вищ. та серед. спец. навч. закл. / С. В. Глушик, О. В. Дяк, С. В. Шевчук. — 4-те вид., переробл. і доповн. — К. : А.С.К., 2003. — 398 с.
3. Елисина Е. Ю. Классификация электронных документов / Е. Ю. Елисина // Библиотековедение. — 2007. — № 4. — С. 43—50 ; № 5. — С. 54—60.

4. *Кастельс М.* Галактика Интернет: размышления об Интернете, бизнесе и обществе / М. Кастельс ; пер. с англ. А. Матвеева ; под ред. В. Харитонова. — Екатеринбург : У-Фактория, 2004. — 328 с. — (Серия "Академический бестселлер").
5. *Кулешов С. Г.* Проект концепції розвитку документознавства в Україні / С. Г. Кулешов. — Режим доступу : <http://www.archives.gov.ua/Archives/IASD/Kuleshov-Conc.pdf>. — Назва з екрана.
6. *Кушнаренко Н. Н.* Документоведение : учебник / Н. Н. Кушнаренко. — 7-е изд., стер. — К. : Знання, 2007. — 459 с. — (Высшее образование XXI века).
7. *Луман Н.* Неве́роятность коммуникации / Н. Луман. — Режим доступа : http://www.soc.pu.ru.8101/publication/pts/luman_c.html/. — Загл с экрана.
8. *Маклуэн М.* С появлением спутника планета стала глобальным театром, в котором нет зрителей, а есть только актеры / М. Маклуэн // Кентавр. — 1994. — № 1. — С. 20—31.
9. *Михайлов В. А.* Особенности развития информационно-коммуникативной среды современного общества / В. А. Михайлов, С. В. Михайлов // Актуальные проблемы теории коммуникации : сб. науч. труд. — СПб., 2004. — С. 34—52.
10. *Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України : за станом на 22 грудня 2006 р.* — Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3814-12&pass=4/UMfPEGznhhqjU.ZiwqiQoEHdIYAsFggkRbI1c>. — Назва з екрана.
11. *Семпси Дж.* Психонетическая психология: обзор литературы по психологическим и социальным аспектам многопользовательских сред (MUD) в киберпространстве / Дж. Семпси ; под ред. А. Е. Войскунского // Гуманитарные исследования в Интернет. — М., 2000. — С. 77—99.
12. *Соколов А. В.* Общая теория социальной коммуникации / А. В. Соколов. — СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2002. — 461 с.
13. *Соляник А. А.* Документальні потоки та масиви / А. А. Соляник ; Харк. держ. акад. культури. — Х. : ХДАК, 2000. — 112 с.
14. *Столяров Ю. М.* Соціальні комунікації: розвиток в інформаційному просторі / Ю. Столяров // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. — 2000. — Вип. 2. — С. 4—7.
15. *Хабермас Ю.* Моральное познание и коммуникативное действие. / Ю. Хабермас ; пер. с нем. ; под ред. Д. В. Скляднева. — СПб. : Наука, 2000. — 380 с. — (Слово о сущем).
16. *Швецова-Водка Г. Н.* Документ и библиография в теории социальной коммуникации / Г. Н. Швецова-Водка // Научные и технические библиотеки. — Режим доступа : http://www.gpntb.ru/win/ntb/ntb98/4/f4_09.html. — Загл с экрана.
17. *Шелестова А. М.* Формування електронної документації сучасного університету: постановка проблеми / А. М. Шелестова // Культура та інформаційне суспільство XXI століття : матеріали Всеукр. наук.-теор. конф. молодих вчених (Харків, 24—25 квіт. 2008 р.) / [редкол.: Т. Д. Булах (відп. ред.) та ін.]. — Х., 2008. — С. 263.
18. *Эко У.* Отсутствующая структура. Введение в семиологию / У. Эко ; пер. с итал. В. Резник, А. Погоняйло. — СПб. : Симпозиум, 2006. — 544 с.

*Анна Шелестова,
аспірантка ХДАК*